

برنجی سنه

تورجکە ضَرْفُوتِ وَ بَلَوَاتِ

وشديه مکتبلرنده تدریس ایدلک. اوزره پروغرامه قبول اولمشدر

~~~~~  
حسین جاهد  
~~~~~

استانبول — طنین مطبعه

۱۴۲۸

تورکجه صرف ونحو کلیاتی

تورکجه صرف ونحو (بکی ماشلایانلر ایچون)

تورکجه صرف ونحو (برنجی سنه)

تورکجه صرف ونحو (ابکنجی سنه)

تورکجه صرف ونحو (اوچنجی سنه)

کوچوک لغت

دردمت طبع

برنجی سنه

تورج صرف و چو

۱ — بر لسانی دوغرو سویله یوب یازمنی صرف ونحو
فعلری اوکره تیر .

۲ — تورکجه ده اوتوز بر حرف واردر :

ا ، ب ، پ ، ت ، ث ، ج ، چ ، ح ، خ ، د ، ذ ، ر ،
ز ، ژ ، س ، ش ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ ، ف ، ق ،
ک ، ل ، م ، ن ، و ، ه ، ی .

بو حرفلر برلشهرک هجا تشکیل ایدرلر . هجالر برلشیر ،
کله اولور : با - نا ؛ دا - دی ؛ آ - نا ؛ چو - جوق .

۳ — حرفلرک پک چوغی کندی کندیلرینه اوقونمازلر .

تمرین — ۱

آشاغیکی کله لر قاچ هجالدر ، بو هجالر هانکیلریدر ؟ (قاعده - ۲)
آج - طوق - فس - باش - قاش - یاش - اوزون - اوزوم -
دیش - قیصه - آلقاق - اویقو - اوکسوروک - اوفاقاق - قویوجی -
دوندورمه حی .

تمرین — ۲

آشاغیکی کله لرده صوائت ایله صوامتی آییبریکز (قاعده - ۳)
بابا - اوطه - نانجه - آغاچ - قوش - قویون - قوزی - طانه -
باره - ده کیز - واپور - ساندال - چانال - قاشیق - پیچاق - ماصه .

۱ - صرف ونحو نه اوکره تیر ؟ ۲ - تورکجه ده قاچ حرف واردر ؟

۳ صوامت و صوائت نه به دیرلر ؟

بونلره صوامت دیرلر . بوصوامت باشقه حرفلرک یاردیمیه
اوقونورلر . اوتہ کی حرفلرک سسلرینی چیقارمغه یارایان بو
حرفلرده صوائت دیرلر .

۴ — صوائت شونلردر :

ا ، و ، ه ، ی .

۵ — عربجه دن آلتان کلهلرده صوائت یرینه بر طاقم
اشارتئر قوللانلرینی واردر . بو اشارتئر اوستون یاخود فتحه
(—) ، اسره یاخود کسره (—) ، اوتره یاخود ضمه
(ُ) دیرلر .

۶ — کلهلری وجہلهلری لزومی اولان یرلرده آیرمق
ایچون بر طاقم اشارتئر قوللانیلیر . بونلره تنقیط اشارتئر
دیرلر . بو اشارتئر :

ویرکول (،) ، نقطه لی ویرکول (؛) ، ایکی نقطه (:) ،
نقطه (.) ، نقطه استفهام (؟) ، نقطه ندا (!) ، طیرناق
(« ») ، خط (—) و معترضه () در .

۷ — تورکجه ده یدی نوع کله واردر :

اسم ، صفت ، ضمیر ، فعل ، ادات ، ظرف ، ندا .

۴ - صوائت هانکیلریدر ؟ ۵ - صوائت یرینه نه قوللانیله بیلیر ؟
۶ - تنقیط اشارتئر نهلردر ؟ ۷ - تورکجه ده قاج نوع کله واردر ؟

۸ — بر آدمی ، پر حیوانی یاخود بر شیشی آ کلاتمه
یارایان کلمه یه اسم دیر لر : احمد ، کدی ، طاش کبی .

تمرین — ۳

آشاغیکی اسملرک آراسنده انسان ، حیوان ، اشیا اسملرینی
بر برندن آیرکز . (قاعده - ۸)
احمد - کدی - طوباچ - اوچورتمه - اوینجاق - علی - الما -
کوپک - اینک - حسین - آغاچ - چیچک .

تمرین — ۴

آشاغیکی جمله لرده انسان ، حیوان ، اشیا اسملرینی آیرکز
(قاعده - ۸)
احمد پورتقالی یدی - کدی اککی قاپدی - چوجوق طوباچ
چویویر - محمدک اوچورتماسی ییرتیلدی - بابام بکا اوینجاق آلدی -
علی الما یدی - کوپک حاولایور - اینک سوت ویردی - حسین مکتبدن
کلدی - آغاچ چیچک آجدی .

تمرین — ۵

(قاعده - ۸)

بش انسان آدی سویله یکز
بش حیوان آدی سویله یکز .
بش چیچک آدی سویله یکز .
بش آغاچ آدی سویله یکز .
(چوجوقلر بوسؤالاره آغیزدن جواب ویره جکلر)

اسم خاص ، اسم جنس

- ٩ — اسم ایکی دورلودر : اسم خاص ، اسم جنس .
 ١٠ — یالکیز بر آدمه یاخود یالکیز برشیئه مخصوص
 اولان اسملره اسم خاص دئیر . مثلاً هرآدمک براسمی واردر .
 اونی اسمی ایله چاغیریرز . باشقه سی جواب ویرمز . چونکه
 او اسم یالکیز اوکا مخصوصدر .
 یوسف ، اسماعیل ، استانبول ، ازمیر اسم خاصدر .

تمرین — ٦

- انسان اسملری اسم خاصدر (قاعده - ١٠)
 آشاغیکی جمله لرك بوش یرلرینی تماملایکیز .
 بر ... اسمی اولان احمد اسم خاصدر . چونکه یالکیز کندیسندن .
 بحث ایتدیکمز بر احمدی کوسترکه یارار .
 بر ... اسمی اولان فاطمه اسم ... در . چونکه یالکیز
 کندیسندن بحث ایتدیکمز بر فاطمه بی آ کلامغه یارار .
 بر ... اسمی اولان حسن اسم ... در . چونکه یالکیز
 کندیسندن بحث ایتدیکمز بر حسنی آ کلامغه یارار .

تمرین — ٧

- مملکت ، شهر ، نهر ، طاغ اسملری برر اسم خاصدر .
 (قاعده - ١٠)

- آشاغیکی جمله لرك بوش یرلرینی تماملایکیز .
 بر ... اسمی اولان تورکیه اسم خاصدر . چونکه یالکیز بر
 مملکتی ، تورکیه بی آ کلامغه یارار . - بر ... اسمی اولان استانبول
 اسم خاصدر . چونکه یالکیز بر ... ی ، استانبولی آ کلامغه یارار -

- ٩ - اسملر قاچ دورلودر ؟ ١٠ - اسم خاص نهیه دبرلر ؟

۱۱ — بر جنسدن اولان حيوانلرک يا خود شيلرک هېسنى
 بردن آکلاتان اسملره اسم جنس دنير . اينک ، چيچک
 ديرسه نه قدر اينک ، نه قدر چيچک وارسه هېسنى آکلاشيلير .

بر ... اسمى اولان نيل اسم خاسدر ، چونکه يالکر بر ... ي
 آکلاغمه يارار . بر ... اسمى اولان ازميز بر اسم ... در .
 چونکه يالکر بر ... ي آکلاغمه يارار .

تمرين — ۸

آشاغىكى جمله لرده كى اسم خاسلردن هانكيلرينك انسان، هانكيلرينك
 اشيا اسملى اولديغنى آييركز (قاعده - ۱۰)
 حسنى - بغداد - قونيه - فرات - دجله - امين - ماسر -
 جاملى بل - حلب - شكرى - ارضروم .

تمرين — ۹

اويونجاق ، عىش اسملى اسم خاسدر (قاعده - ۱۱)
 آشاغىكى جمله لرده بوش يرلى تماملايكر .
 بر ... اسمى اولان كراز اسم ... در . چونكه هانكى كراز
 اولورسه اولسون هېسنى كوستير . بر ... اسمى اولان پورتقال
 بر اسم ... در . چونكه هانكى پورتقال اولورسه اولسون هېسنى
 افاده ايدر . بر ... اسمى اولان طوپاچ اسم ... در . چونكه
 هانكى طوپاچ اولورسه اولسون هېسنى افاده ايدر . بر ... اولان
 كستانه اسم ... در . چونكه هانكى كستانه اولورسه اولسون اونى
 افاده ايدر . بر ... اسمى اولان اوچورتمه اسم ... در . چونكه
 هانكى اوچورتمه اولورسه اولسون اونى افاده يه خدمت ايدر .

تمرين — ۱۰

آشاغىكى جمله لرده بوانان اسم جنسلردن هانكيلرينك انسان، هانكيلرينك

۱۱ - اسم جنس نه به ديرلر ؟

حيوان، هانكيلرينك اشيا اسملى اولديعى آيبركز (قاعده - ۱۱)
فرونجى اكمك پيشير - ساعت چالار - كوپك هاوولار - بزم
ايكى المز ايكي آياغمز وار . - عسكرلر جسوردر - قورشون آغيردر -
چيچك كوزلدر - كوش دنيايى آيدىنلاتير - پوليس حيرسزلى
طوتار - چوجوق درسه چاليشير . - باركير يوك طاشير .

تمرین — ۱۱

آشاغيكى شيلرك هانكى حيوانلردن حاصللى اولديغى سويله يكنز .
بال نه دن چيقار ؟ - سوت ؟ - يوك ؟ - ايك ؟ - يومورطه ؟
- مشين ؟ - فيل ديشى ؟

تمرین — ۱۲

صنفده بولونان شيلردن نش دانه سنك آدينى سويله يكنز .
بش دانه كوجوك قوش اسمى سويله يكنز .
بش بالق اسمى سويله يكنز .

تمرین — ۱۳

آشاغيكى جمله لرده اسم حاصللى واسم حنسلرى آيبركز .
بابام پارسه كيتدى - حسين آنقره دن كادى - توركيه بزم
وطنمزدرد - استانبول توركيه نك پايختيدر - ازميز آناطوليناك كبويوك
ليمانيدر - يافه قدسك اسكاه سيدر . - قارغه سياهدر .

تمرین — ۱۴

ترزى - فسجى - قوندره حى - اسكيچى - نعلينجى - چاشيرحى -
قوله جى .

بو اسملى آشاغيده بوش براقيلان يرلرده قوللانكز .
فسلرمنى ... قالمبار - آياق قالمريز بيرتيليرسه ... يامار -
... نعلين ياپار - ائوابلرمنى ... ديكر - چاشير ييغايان كيمسه لره
... دنير - كومليكارى ... قوله لار - آياق قالمرمنى ... دن
صاتون آلبرز .

تمرین — ۱۵

قصاب - فرونجی - بقال - شکرجی - مناو - آشجی - سوتجی .
 بواسملری آشاغیده بوش براقیلان یرلرده قوللانکز .
 ... ات صاتار . قویون ... کسر ... ا مکک پیشیریر - ...
 شکر صاتار - ... یش صاتار - یمکاری ... پیشیریر - سوت صاتان
 کیمسلره ... دیرلر - پرنج ، یاغ کبی شیلری ... دن صاتون آلیرز .

تمرین — ۱۶

آرابه جی - یورغانجی - جامجی - چوملکجی - قویوجی -
 ساعتجی - کاغدجی - قهوه جی - اوتلجی - لوقنطه جی - شربتجی -
 دوندورمه جی .

بواسملری آشاغیده بوش براقیلان یرلرده قوللانکز .
 اولری دوشهین کیمسهلره ... دیرلر - ... بوکون اوطه نك
 جاملرینی طاقدی - ساعت بوزولدی . تعمیر ایچون ... یه ویردم -
 مکتبه کایرکن ... دن بر طبقه کاغد آلدیم - دکانده قهوه پیشیردک
 مئتریلره صاتان کیمسهلره ... دیرلر - شربت یاپوب سواقاقلرده
 یاخود دکانلرده صاتانلره ... دیرلر - دوندورمه صاتانلره ...
 دیرلر - آرابه ایله یوک یاخود انسان طاشییانلره ... دیرلر -
 کوردیکمز چانائلری ، چوملکاری ... بابار - ... الماس صاتار .
 کیجه یاتمی ایچون پاره ایله اوطه کرا لایان کیمسهلره ... دیرلر -
 دکان آجوب یمک صاتان کیمسهلره ... دیر .

تمرین — ۱۷

دولکیر - رسام - معمار - تنکه - دیوارجی - مرانغوز -
 چلنکیر - رنجبر .

بواسملری آشاغیده بوش براقیلان یرلرده قوللانکز .
 بر او یاپیاه جنی زمان ... اونک پلاتی بابار . - اوی ...
 بابار . - اوك اولوقلرینی ... بابار - دیوار بابان کیمسهلره ...
 دیرلر - ... کلیدلری طاقار - ... طاش طاشیر ، طوبراق طاشیر .

- ... رسم ياپار . - اوك قابيلريني ، پنجره لرك چرچوه لريني ... ياپار .

تمرین — ۱۸

جراح - ديشجي - هکيم - اجزاجي - کوبجي - بيضر - رچته
 بواسملي آشاغيده بوش براقيلان يرلرده قوللانکيز .
 انسان خسته اولونجه ... چاغيرير - هکيمک ترتيب ايتديکي
 علاجلره ... ديرلر - هکيمک ويرديکي رچته يي ... ياپار - يالکيز
 ديش خسته لفلرينه باقان دوقتورلره ... ديرلر - حيوان خسته لفلرينه
 باقانلر ... در - علاج ايچون قورو اوتلر صاتان دکانچيلره ...
 ديرلر - ايجاب ايتديکي زمان اوته مزي برمزي کسه رک بزي اي ايندره

تمرین — ۱۹

کيسه - قوطو - چانطه - قين - جيب - هکبه - طوربا -
 چووال - صانديق - دولاب - طبقه .
 يوقاريکي کلمه لري آشاغيده بوش براقيلان يرلرده قوللانکيز .
 اسکيدن پاره يي بزدن ياپلش ياخود ابريشمدن اورولمش ... لر
 ايچنده طاشيرلردی . شيمدی دها زياده ... قوللانيلور - انفيه
 کوچوک بر ... ايچنده صاقلالير - توتون ايچنلر سيفاره ياخود
 توتون قويغ ايچون ... لرنده بر ... طاشيرلر - بارکيرلرک
 اوزرنده ايکي طرفه صارقار بر حالده بولونان بر نوع طوربالره ...
 ديرلر - عسکر قيليجي ... ندن چکدی . - اون ... لر
 ايچنده نقل اولونور - منديلي بانطولونک ... قويدم - قالين بزدن
 ايچنه اوته بري قوللق اوزره ياپيلان شيلره ... دنير - ديلنجي
 اگمکنی ... سنه قويدی - حاشير بوغچه لري ... ک ايچنده در -
 اوته بري شيلري ميدانده براقايوب صاقلامق ايچون اسکيدن
 اولره ... ياپارلردی . شيمدی دولاب ياپمق عادي قالقيور .

تمرین — ۲۰

حزوه - فيلحان - باردق - قدح - دستي - سوراحي -
 شيسه - کوب - کاسه - چاناق - يلاق .

یوقاریکی کلمه لری آشاغیکی جمله لرده قوللانکنز .
 کوپکارک صو ایچمه لری ایچون بعضی سوقاقلرده ... لر یاپلشدیر -
 صوی ... ایله ایچرلر - قهوه ... ده پیشر ، ... ایله ایچیلیر -
 قهوه ایچدیکمز فیلیجانه قهوه فیلیجانی دیدکری کی سوت ایچدیکمز
 فیلیجانه ... ، جای ایچدیکمز فیلیجانه ده ... دیرلر - صوی
 سفره ده ... ایچنده قویارلر - چشمه دن ... ایله صو کتیریلیر -
 صولی علاجلری ... ایچنه قویارلر - فایانسدن یاخود پورسلندن
 یاپلش ایچی چوق چوقور طباقلره ... دیرلر - عادی طوپراقدن
 قابا صابا یاپلش کاسه لره ... دیرلر - بارداغک کوچوکی ... در -
 ... بویوک و آغیزی طار بر نوع کاسه در .

تمرین — ۲۱

کومس - آخور - آغیل - قفس - قلبه - او - خان - اوئل -
 آپارتمان .

یوقاریکی کلمه لری آشاغیکی جمله لرده قوللانکنز .

طاووق ، قاز ، هندی کی حیوانلر ... ده صاقلانیر - قویونلر
 ... ده دوریر - اولرده قوشلری ... ایچنده بسلرز - بارکیر
 ... ده یاتار - کویلیلرک اولری یوقدر ، اوزواللیلر ... لرده
 یاشارلر - ... بویوک ، منتظم ، بر ایکی قاتلی قلبه لردر - یولجیلرک
 یاتمالری ایچون یاپلش بویوک اولره ... دیرلر - خانلرک یکی زمانه
 موافق صورتده یاپلش اولانلرینه ، تمیزلرینه ... دییورلر - هر قانی
 یاخود اوطله لری آیری آیری کرایه ویریل اولره ... دیر .

تمرین — ۲۲

کوزلک - خرده بین - بارومتره - میزان الخاراره - پوصله -
 شمشک - سپر سائقه - بانارطاغ - لوقوموتیف .

یوقاریکی کلمه لری آشاغیکی جمله لرده قوللانکنز .

... شمالک نه طرفده اولدبعی کوسنیر - هوانک ناصل اوله جغنی

... کوسترین - ... صبحاغی صوغوغی بیلدیر - ... کوچوک
شیلری بویوک کوسترین - ... دها ابی کورمکه بارار - ...
شمندوفر آرابه لرینی چکر - ... آتش و دومان بوس-کوریر - ...
أولری بیلدیرمدن محافظه ایدر - ... هواده بارلار ، یره دوشرسه
بیلدیریم دنیر .

تمرین — ۲۳

بوتین - قوندیره - قالوش - لاستیک - نعلین - چاریق -
چیزمه - باپوج - جدید - مست - اسفاریین .
یوقاریکی کلمه لری آشاغیکی جمله لرده قوللانکز .
... اک چوق حاملرده کییلیر - کوبلو ایچون اک ابی آیاق قابی
موسمنه کوره ... در - بوتینک اوزرینه چاموردن وقایه ایچون
کییلن یاریم آیاق قابنه ... دیرلر - ، بو ، لاستیکدن پاپلش اولورسه
... اسمنی آلیر - خفافلرک یاپدقلری قابا بر نوع بوتینه ... دیرلر -
اوزون ، دیزلره قدر کلن آیاق قابلری ... در - صاری رنکده کی
مستلره ... تعبیر اولونور . بونک اوزرینه کییلن بوزسز و اوکجه سز
آیاق قابینسک آدی ... در - طوپوغمزی کچه جک صورتده آیاغه
کیدیکمز آیاق قابنه ... دیرلر - بو یاریم اولورسه ... نامنی آلیر .

تمرین — ۲۴

یعنی - فس - کلاه - قالپاق - سکه - تاج - تاکیه - خوتوز - شاپقه
یوقاریکی کلمه لری آشاغیکی جمله لرده قوللانکز .
حکمدارلر باشلرینه ... کییرلر - قادینلر باشلرینه وقتبله ...
باغلارلر ایدی . الآن ده بو عادت بوتون بوتون قالمامشدر ؛ بعضاً
... ایله یاخود باشقه بر شی ایله باشلرینه ... یاپارلردی - مولوی
درویشلری باشلرینه ... کییرلر - کیجه این یاتارکن بعضی کیمسه لر
باشلرینه .. کییرلر - آوروپالیرک باشلرینه کیدکلری شیئه ... دیرز -
بز عثمانلیر باشمنه ... کییرز - قوزو دریندن پاپلش سرپوشلر .
در - ... اکثریا کچه دن باپیلیر .

کمیت

۱۲ -- یالکز بر شیئی یا خود بر حیوانی افاده ایدن اسملر
مفرد در . مثلاً : کتاب ، قلم مفرد در . چونکه بر دانه کتاب ،
بر دانه قلم آ کلاشیلیر . بردن زیاده آ کلاشیلیرسه جمع در .
مثلاً : کتابلر ، قلملر جمع در . چونکه کتابلر یا خود قلملر
دیرسم بر چوق کتاب ، بر چوق قلم آ کلاشیلیر .

تمرین — ۲۵

آشاغیکی جمله لرده مفرد و جمع اسملری آیرکز (قاعده - ۱۲)
اسلامده اک اول شهرلره قاضی و مفتی کوندردن ، یول و سرای
یاپدیران ، پوسته بی ایجاد ایله بن معاویه در - . معاویه نك اردولرینك
بری چین حدودینه قدر کیتمش ، دیکری غربده فاسه قدر اولان
یرلری ضبط ایلمش ، اوچنچیسى استانبولی محاصره ایچون اسکداره
ککش ، دوناماسی ده آق ده کیزده کی آطه لری صیقیشدیرمش ایدی . -
خلافتی سلطنته چویرن معاویه در . اونك زماننه قدر خلیفه لر عمومک
انتخابیه تقرر ایدرکن معاویه ده صاغلغنده اوغلی یزیدی ولی عهد
یامش و هرکسدن بیعت آلمشدر .

تمرین — ۲۶

آشاغیکی جمله لرده مفرد و جمع اسملری آیرکز (قاعده - ۱۲)
ییلدیریم بایزید بوغاز ایچنده آناتولی حصارینی یاپدیرارق
استانبولی تهدید ایدنجه استانبول ایمراطوری آوروپاده کی بوتون
خرستیان حکمدارلرینه مکتوبلر یازهرق امداد ایسته دی . همان بوتون
خرستیان حکومتلری بر چوق عسکر طوپلایوب شرقه کوندردیلر .

۱۳ — اسملری جمع یایمق ایچون نهایتته «لر» کتیریلیر:
 او — اولر ، باغچه — باغچه لر ؛ طاغ — طاغلر کبی .

بونلر کلوب ایلك هجومده ویدین قلعه سنی آلدیلر و نیکبولی محاصره ایتدیلر .
 لکن سلطان بازید ییلدیریم کبی یتیشوب بوقونلی دشمن اوردوسنی
 پریشان ایلدی . بو مظفریت بوتون اسلام حکمدارلرینه ییلدیرلدی .
 مصرده کی خلعده دن کلن حوایده ییلدیریم بازیده «سلطان اقلیم روم»
 دنیلدیکی ایچون اوتاریخدن اعتباراً پادشاهلر موزه «سلطان» دنیلدی .

تمرین -- ۲۷

آشاغیکی جمله لرده مفرد و جمع اسملری آیرکن (قاعده - ۱۲)
 ترقی بی و تجددی غایت سون سلطان سلم ثالث اوردولر مژک
 بوزغونلعه اوغرامسی عسکرک اطاعت وانتظارجه وسلاحلرجه آوروپا
 عسکرندن چوق کری قالماسندن ایلری کلدیکنی درک ایلدیکندن
 اصلاحات اجراسنه ونقصان شیلرک اکمالنه باشلادی وهرشیدن اول
 عسکرلکک اصلاحنی امر ایلدی . وکلانک قراریله «نظام جدید»
 نامنده تعلیمی واطاعتی بر صنف عسکر تشکیل اولوندی که شیمدیکی
 عسکر مژک اساسی بودر . بوندن باشقه دونانما موزه واردوموزه مقتدر
 ومتفنین ضابطلر یتیشدیرمک اوزره مکتب بحریه وطوپچی مکتبی آچیلدی .
 بو مکتبلرده اوقودیله جق کتابلر فرنکجه دن تورکجه یه ترجمه ایدیلدی .
 آوروپادن معلملک ایتمک ایچون مقتدر ضابطلر کتیرلدی . سلیمیه
 قیشله سی یاپلادی . مطبعه لر آچلادی ایشلر یوانه قوللغه باشلادی .

تمرین — ۲۸

آشاغیکی مفرد اسملری جمع ، جمع اسملری مفرد یاپکنز .
 (قاعده - ۱۲ و ۱۳)

اولر — باغچه لر — اوپه — کتابلر — پنجره — آغاچلر — قوشلر —
 طاش — کاغذ — قلملر — صاندالیه لر — لامبا — رسم — حقه لر .

۱۳ — اسملری جمع یایمق ایچون نهایتته نه کتیریلیر ؟

اضافت

۱۴ — براسمك معناسنى تمام ايتمك ايچون اولنه كتيريلن
كله يه او اسمك متممى ديرلر . براسمك معناسنى تمام ايتمك
ايچون اولنه بركله كتيرمك اضافت ياپمق ديمكدور . متمم ايله
اسمك ايكي سنه بردن تركيب اضافى دنيير .
مثلا: «قاپينك آناختارى» ديرسهم بوبر تركيب اضافيدور . يالكنز
«آناختارى» دنييلديكى زمان نه آناختارى اولديغى آكلاشلماز .

تمرين — ۲۹

آشاغىكى تركيب اضافيلرده متمملرى كوستريكنز (قاعده - ۱۴)
سوقاغك چامورى - چوجوغك كتابى - قويونك تويى - آغاجك
ياپراغى - آماسيه نك الماسى - آنقره نك آرمودى - آطنه نك پاموغى -
حلبك ياغى - واپورك باجه سى - فابريقه نك باجه سى - قومشونك قازى .

تمرين — ۳۰

آشاغىكى جمله لرده بوش يرلرى تامملايكنز . (قاعده - ۱۴)
«سوقاغك چامورى» ديرسهم بوراده متمم ... كله سيدر .
چونكه چامورك نره ده كي چامور اولديغى آكلاتمشدر ، يعنى معناسنى
تمام ايتمشدر . - چوجوغك كتابى ديرسهم بوراده متمم ... كله سيدر .
چونكه كتابك كيملك اولديغى آكلاتهرق معناسنى تمام ايتمشدر -
قويونك تويى ديرسهم بوراده متمم ... كله سيدر . چونكه بحث
ايتديكمز توبك هانكى حيوانك تويى اولديغى كوستره رك معناسنى تمام
ايتمشدر - آغاجك ياپراغى ديرسهم بوراده متمم ... كله سيدر .
چونكه نه نك ياپراغندن بحث ايديلديكنى آكلاتهرق معنائى تمام ايتمشدر -
آماسيه نك الماسى ديرسهم بوراده متمم ... كله سيدر . چونكه
نره نك الماسى اولديغى آكلاتهرق الما كله سنك معناسنى تمام ايتمشدر .

قاپی آناختاری واردر ، دولاب آناختاری واردر ، چکمهجه
 آناختاری واردر . ایشته آ کلاتمق ایستدیکم آناختارک نه
 آناختاری اولدیغنی کوسترمک ایچون ، یغنی معناسی تمام ایتمک
 ایچون براضافت یاپدم ، اولنه قاپی کله سنی کتیردم . شیمیدی
 « قاینک آناختاری » دیرسه م آرتق معناسی تمام اولمش اولور ،
 باشقه برشی آ کلاشلماز .

تمرین — ۳۰

آشاغکی جمله لرده ترکیب اضافیلری آیرکز (قاعده - ۱۴)
 تورکیه نک پایتختی استانبول شهریدر . - کلدانیلرک پایتختی بابل ،
 آتوریلرک پایتختی نینوه شهرلری ایدی . - اسکی اینالیاده شهرلر سور
 ایله محاط ایدی . هربر شهرک کندیسنه مخصوص اردوسی ،
 محکمه سی بولندیغندن کوچوک بر حکومت کبی کندی کندینه اداره
 اولنوردی . - قدیم یونان ولاتین مؤلفلرینک آثار غایت نادر ایدی .
 حتی بعضیلرندن بر مناسترک کنبخانه سنده اونودلش تک بر نسخه
 بولنه بیلوردی . صنعت طباعت ایجاد ایدیلنجه بو آثارک طبعنه باشلانیدی .
 اون بشنجی عصر میلادی یه قدر آوروپالیر دنیانک آنجق برکوشه سنی
 بیلورلردی .

تمرین — ۳۱

آشاغکی جمله لرده ترکیب اضافیلری آیرکز . (قاعده - ۱۴)
 سونکرک نوع وجنسی چوقدر . دیشلی طاراقارله سونکرک کوکلرینی
 بولوندقلری قایالر اوزرندن کسرلر . فقط بو اصول ایله سونکرلر
 اورسه لهر . ابی جنسارینی الدایمک ایچون ده کیزک دینه دالوب دیگر
 طرفلرینه نسنله سرب اولان کوکنی کسه رک سونکرلری طویلارلر -
 فیلک اوست دوداغنده ایکی بویوک دیش واردر . - برایشجینک آلری
 یاغلی ماده لرله کیرلندیکی زمان آزاجق پوتاس ایله ییقاسه اعلا تمیزله نیر .

- ۱۵ — ترکیب اضافی یا یاقی ایچون متممک نہایتہ «ک» ،
اسمک نہایتہ «ی» کتیریلیر : جوجوغک کتابی ، کبی .
متممک نہایتہده صوائتدن بری وارسہ «نک» کتیریلیر :
اوطہنک طاوانی ، کبی .
اسمک نہایتہده صوائتدن بری وارسہ «سی» کتیریلیر :
چیچکک قوقوسی ، کبی .

تمرین — ۳۲

آشاغیده چیفت چیفت یازیلان کلمہلردن برر ترکیب اضافی یاپکیز
(قاعدہ - ۱۵)

صاچ ، رنک - جب ، خیرقہ - حقہ ، چوحوق - پدر ،
تارلا - بونوز ، اوکوز - قویون ، سوت - صو ، دکرمن - بغدادی ،
چفتنجی - مکتب ، بانجہ .

تمرین — ۳۳

آشاغیکی جملہلرده معترضہ ایچندہ کی کلمہلری برر ترکیب اضافی
حالہ قویکیز (قاعدہ - ۱۵)

(ارض ، مدورلک) اثبات ایتک پک قولایدر . انسان بویوک بر
اووہده بولونوبده اوزافده کی برکویہ دوغرو یورویہجک اولسه
اولجہ برشی کورہمن . فقط ایلریلدکجہ (اورا ، اک یوکسک محللر) ،
مثلا جامع تریف (منارہ ، عالم) ، بر آزدها یوریدکجہ شرفہسنی ،
دها یافلاسده قہسنی ، کدہ کیدہ (کوی ، خانہلر) ونہایت
یشیللکارینی ، سوقالرنی کوریر .

۱۵ — ترکیب اضافی ناصل یاپیلیر ؟

۱۶ — ترکیب اضافی یایمق ایچون متممک نهایتته هر زمان
«ك» کتیرمکه لزوم یوقدر : ده کیز هواسی ، قیش محصولی ،
یاز فیرضنه سی کبی .
بعضاً اسمک نهایتته ده برشی کلز : باقیر تنجیره ، تحتہ صاندیق ،
کوموش قاشیق ، کبی .

تمرین — ۳۴

آشاغیده چیغت چیغت یازیلان کله لردن برر ترکیب اضافی یاپکنز
(قاعده — ۱۶)
یاغمور ، صو — قار ، قویو — بوستان ، دولاب — قاپی ،
سوقاق — تپسی ، قهوه — جای ، فیلیجان — میدان ، سوپورکه —
قوش ، چالی — کیف ، صباح .

تمرین — ۳۵

آشاغیده چیغت چیغت یازیلان کله لردن برر ترکیب اضافی یاپکنز
(قاعده — ۱۶)
حقه ، بلور — ککوپه ، آلون — قاپی ، دمیر — ساعت ،
کوموش — تسبیح ، اینجی — دولاب ، جوینز — دوکمه ، صدف —
اوطه ، طاش .

تمرین — ۳۶

آشاغیده چیغت چیغت یازیلان کله لردن برر ترکیب اضافی یاپکنز
(قاعده — ۱۶)
قیش ، کیجه — یمک ، سفره — هاوان ، طونج — کجه ، یول —
کیجه ، رمضان — نماز ، بایرام — یوزوک ، الماس .

۱۶ — باشقه دورلو ترکیب اضافی اولمازی ؟

مادهٔ اصلیه

۱۷ — بر آغاچك كو تو كندن بر چوق دال آیرلدینی کبی
بر کله دن ده بعضاً بر قاقچ کله دها چیقار . ایشته بویله باشقه کله لر
چیقاران کله یه مادهٔ اصلیه دیر لر . مثلاً « یات » هجاسندن یاتمی ،
یاتیق ، یاتاق ، یاتغین کبی باشقه کله لر چیقمشدر . « یات »
هجاسی مادهٔ اصلیه در .

تمرین — ۳۷

آشاغیکی کله لرک مادهٔ اصلیه لری هانکیلیریدر ؟ (قاعده - ۱۷)
اوچق ، نوچوق ، اوچورتمه ، اوچارمی - قیرمی ، قیریق ،
قیرغین ، قیرغینلق - قاقچق ، قاقچق ، قاقچاق - کسمک ، کسکین ،
کسر - یانمی ، یانیق ، یاغین - بیلیمک ، بیلکیسج ، بیلکی .

تمرین — ۳۸

آشاغیکی جمله لرده بوش برافلان یرلری تملایکیز (قاعده - ۱۷)
قلمی کیم قیردی ؟ ... قلم ایله یازی یازیلهماز . - غالباً بریسی
سزك قلبکیزی قیردی ؟ کیمه ... اولدی بکیزی بکا سویلرمیسکیز؟ -
خسته میسکیز ؟ ، یالکیز خفیف بر ... م وار - عقلی باشندن
بر آز قاجیش اولان کیمسه لره ... دیر لر . - عسکرلکدن ،
حبسخانه دن قاجان کیمسلره ایسه ... تعبیر اولونور - بو دیره کی ...
ایله یونتمالی . فقط عجبا کمر ... میدر ؟ الکیزی کسدیکیز وقت
... ک اوزرینی تمیز بر بزله باغلا یکیز . - الم یاندی ... پک
آجیور . - قارشیده زیاده بر قیزیلق کورولور . مطلقاً بر ... وار -
چوق شی بیلن کیمسه لره ... دیر لر . - انسانک ... نه قدر زیاده
اولورسه اعتباری ده او قدر زیاده اولور .

۱۸ — مادهٔ اصلیه دن حیقان کله لرك هپسینه بردن عائلهٔ کلمات دیرلر . یاتمق ، یاتیق ، یاتاق ، یاتغین کله لری برعائله در .

تمرین — ۳۹

آشاغیکی جمله لرك بوش برلرینی تاملایکیز (قاعده - ۱۸)
 بر نهرک قارشیی به کجیله بیلن محملرینه ... تعبیر اولونور -
 یاشی ، معروف اولان بر حدی کچمش کیسه لره ... دیر - بر شی
 سرت بر ماده ایله چیز لیره اوزرنده ... حاصل اولور - دوغرو
 ... چیزه بیلیمک ایچون جدول تخته سی لازمدر - پنجره یی آچدیکزمی ؟
 اوت ؛ پنجره بر - اعتدن بری ... دوری - سور - طوپراغی قازمق
 ایچون ... لازمدر . - طوپراغه دیکیلن دیکسکله ، دیرکاره ...
 دیرلر - بوپاره لری صایدیکزمی ؟ ... صایماسنی بیلیمورم که صایایم -
 باشقه لرینی راحتیز ایتملی ؛ انسانده ... بولونمق لازمدر ، ... سز
 کیسه لر پک فنادر .

تمرین — ۴۰

آشاغیکی جمله لرده اسملری آیریکیز ؛ اسم جنس ویا اسم خاص
 اولدقلرینی سویله ییکیز (قاعده لرك نکرازی)
 انسانلر کونده باشلیجه ایکی دفعه یمک یرلر . برینه اوکله یمکی ،
 اوتنه کنه اقسام یمکی دیرلر . یمکلرک دایما عینی ساعنلرده نیمه سی صحت
 ایچون اییدر . سفره عایت تمیز اولمالیدر . اک ایی یمکلر اک ساده
 اولمالیدر . ساده یمکلر قوتیزی ادامه اییدرلر ، قوتیزی آرتیرلرلر .
 حالبوکه قارییق یمکلر اکثریا معده منری بوزارلر ، وجودمنه ضرر
 ویرلرلر . انسان نه یالکیز زرزدهوات یملی ، نه یالکیز ات یملی .
 ایکیسندن ده قارییق یملیدر .